

Η ΜΟΥΣΙΚΗ ΚΑΙ Ο ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΛΑΟΣ

— «*Η μουσική ανατροφή του Ἑλληνικοῦ κοινοῦ μού φαίνεται σχεδόν συμπληρωμένη, μᾶς ἔλεγε σὸ τελευταῖο του ταξεῖδι ὁ Μπρόνισλαβ Χούμπερμαν. Στὸν μεγάλο καλλιτέχνην τοῦ βιολιού εἶχε κάμει καταπληκτικὴν ἐντύπωσιν ἢ εὐλάβειαν καὶ τὸ ἐνδιαφέρον μὲ τὸ ὅποιον ὁ Ἑλληνικὸς κόσμος παρακολούθησε τὴν ἐκτέλεσιν τῶν τεσσάρων μεγαλειτέρων Κονσέρτων τοῦ βιολιού πού ἔπαιξε στὴν ἴδια συναυλία μὲ συνοδείαν ὀρχήστρας: τοῦ Μπάχ τοῦ Μπετόβεν, τοῦ Μπράμς καὶ τοῦ Στουμανόφσκη. Ὁ Χούμπερμαν, σὲ κάθε πέραςμά του ἀπὸ τὰς Ἀθήνας βρῖσκει ὅτι ὁ τόπος μας ἔχει ἐπιτελέσει νέας μουσικὰς προόδους.*

Ἡ ἀλήθεια εἶνε ὅτι μὲ τὴν ἐντατικὴν ἐργασίαν τῶν Ὠδῶν μας ἡ μουσικὴ καλλιέργεια τῆς σύγχρονης γενεᾶς ἔχει φθάσει τὰ τελευταῖα χρόνια σ' ἓνα ζηλευτὸ σημεῖο. Ἐξ ἄλλου, τὸ Ἑλληνικὸν κοινὸν τροφοδοτεῖται ἀφθονά κάθε χρόνῳ μὲ τὰς Συμφωνικὰς Συναυλίας τῆς ὀρχήστρας καὶ τὰ ρεσιτάλ τῶν φημισμένων ξένων καλλιτεχνῶν—τρέφεται μάλιστα μέχρις ὑπερσιτισμοῦ. Τὸ ὅτι ἡ μουσικὴ αὐτὴ τροφή τοῦ δίδεται χωρὶς καμμιὰ μέθοδον καὶ χωρὶς κανένα προμελετημένον σύστημα—ἀπαράλλακτα ὅπως θάδιναν σ' ἓνα μωρὸ παιδί μιπιρτέκια μὲ μουστάρδα καὶ κοκτέιλ ἀντὶ ἀγνοῦ γάλακτος στὴν ἀρχή—δὲν ἔχει καὶ τόσο μεγάλη σημασία στὰ ἡλικιωδὴ χρόνια πού φθάσαμε. Ὁ Ἑλληνικὸς κόσμος ἄλλως τε, ἂν καὶ στερημένος ἀπὸ τὸ γάλα τῆς μουσικῆς παιδείας καὶ τὸν ἐπιούσιον μουσικὸν ἄρτον μὲ τὸν ὅποιον τρέφονται καὶ μεγαλώνουν οἱ ἄλλοι προνομιούχοι λαοί, μᾶς ἔδειξε ὡς τώρα πῶς ἔχει τὴν δύναμιν ν' ἀφομοιώσῃ κάθε εἶδους μουσικὴν τροφήν. Μετὰ τὴς ἄριες τῶν μελοδραμάτων τοῦ Ντονιτζίτι καὶ τοῦ Βέρδη πού εὐφραίνεται ἐπὶ πενήντα τόσα χρόνια σὰν ἐξ οὐρανοῦ ἀμβροσίαν, κατάπιε ἀποτόμως καὶ χωρὶς μορφασμοῦ τὴ μουσικὴ τῶν μπαλλέτων τοῦ Στραβίνσκη, τὴς ἀσθητικῆς μηχανῆς τοῦ Χόννεγκερ, τοὺς μαθηματικὸς ἰσολογισμοὺς τοῦ Προκόφιεφφ, ἀφοῦ πέρασε ἀβρόχοις ποσὶ μέσα ἀπὸ τοὺς ὠκεανούς τῶν Συμφωνιῶν τοῦ Μπράμς, τοῦ Μπρούκνερ, καὶ τοῦ Μάλερ, καὶ τῶν θεοσοφικῶν ποιημάτων τῶν μουσικῶν ἐκστάσεων τοῦ Σκριάμπιν. Δὲν μιλῶ ἐδῶ γιὰ τὴς μετρημένες δυστυγῶς ἐκτελέσεις τῶν ἔργων τοῦ Μπάχ καὶ τῶν Συμφωνιῶν τοῦ Μπετόβεν, πού εἶναι ἡ Παλαιὰ καὶ ἡ Νέα Διαθήκη τῆς μουσικῆς θρησκείας τῶν αἰώνων, καὶ ἀπὸ τὴ διδασκαλία τῶν ὁποίων ἀρχίζουν νὰ τρέφονται οἱ ἄλλοι λαοί.

Παραπλεύρως ὅμως μὲ τὸν μουσικὸν αὐτὸν ὑπερσιτισμὸν τῶν λεγομένων ἀστικῶν τάξεων τῆς κοινωνίας μας, σκέφθηκε ποτε κανεὶς ἄρα γε μὲ τί εἶδους μουσικὰ ἐδέσματα τρέφεται ὁ πολὺς κόσμος, ὁ Ἑλληνικὸς λαός, αὐτὸς πού ἀποτελεῖ τὸν καθαντὸ πυρῆνα τῆς ἐθνικῆς

μας ὑποστάσεως; Ἄν οἴξομε λοιπὸν μιὰ ἔστω καὶ ἐπιπόλαια ματιὰ στὴ μουσικὴ πού γεμίζει τὴς «ὄρες σχολῆς» τοῦ λαοῦ μας, θὰ βρεθοῦμε ὄχι μόνον ἐμπρὸς σὲ μιὰ ὀδυνηρότατη ἔκκληξι, ἀλλὰ καὶ ἐμπρὸς σ' ἓνα ἐθνικῆς σημασίας κοινωνικὸν πρόβλημα, πού ὀφείλει ν' ἀπασχολήσῃ ὅλους τοὺς ἔχοντας ἀποστολὴν νὰ κατευθύνουν τὰς ἐθνικὰς λαϊκὰς μάζας. Ἡ μουσικὴ «κατωρότης» ἢ μουσικὴ κατάπτωσης, ὁ μουσικὸς ἐκφυλισμὸς τοῦ Ἑλληνικοῦ λαοῦ, ἀμιλλᾶται πρὸς τὴν κατάπτωσιν τῶν θεαμάτων καὶ τῶν ἀναγνωσμάτων του. Τὸ κορυφῶμα τῆς μουσικῆς αὐτῆς καταπτώσεως τοῦ λαοῦ μας ἐπέφερεν ἡ καταπληκτικὴ διάδοσις τῶν δίσκων τοῦ γραμμοφώνου, πού εἶνε ἡ μόνη ἀνέξοδον καὶ εὐκόλῃ ἀπόλαυσις τοῦ διψασμένου μουσικῶς κοσμάκη. Σὲ κάθε ὑπαίθριον καὶ ὑπόγειον κέντρον, σὲ κάθε συνοικιακὸν καφενεῖον, σὲ κάθε αὐλὴ ἀπόμερου σπιτιοῦ, καὶ πρὸ πάντων σὲ κάθε γωνία προσφυγικῶν συνοικισμῶν, τὰ γραμμοφῶνα ἀπὸ τὸ βράδυ ὡς τὸ πρωὶ ὀργιάζουν. Μὰ στὰ ρεπερτουάρ τῶν τραγουδιῶν πού διαλέγουν οἱ μικροεπιχειρηματὰ τῶν διαφόρων κέντρων, μάταια θ' ἀναζητήσωμε τὰ ὄρατια Ἑπτανησιακὰ τραγούδια τοῦ Τσακασιάνου, πού ἀναφέρει μὲ τόση ἀγάπη ὁ Παλαμάς στὰ Προλεγόμενα τοῦ «*Σολωμοῦ*» του, καὶ πού ἔθρεψαν μὲ τὸν ρομαντικὸ αἰσθηματισμὸν τοὺς τόσους εὐγενεῖς καὶ γενναίους νεολαῖες. Ἄλλ' οὔτε τὴς ὄρατιες παροῖνες «*καντάδες*» θ' ἀκούσωμε, οὔτε τοῦ Ναπολέοντος Λαμπιελὲ τὰ μελωδικὰ «*Ἐπίστεψα*», οὔτε τοῦ Κοκκίνου τὰ λαϊκὰ Ἑλληνικὰ τραγούδια, πού εἶναι διαμάντια ἀληθινὰ τοῦ εἶδους.

Ὁ ἁμανές, ὁ ἀπαίσσιος Ἀνατολίτικος ἁμανές, κυριαρχεῖ σ' ὅλη τὴ γραμμὴ. Ὁ Τούρκικος ἁμανές, μὲ τὴν ἀναπόδραστη διαστροφή τοῦ λαϊκοῦ μουσικοῦ ἐνστίκτου τοῦ Ἑλληνικοῦ λαοῦ, πού κατεργάζεται ἀνενόητος καὶ ἐκ τοῦ ἀσφαλοῦς. Ἀπὸ αἰσθητικῆς ἀπόψεως—ἀλλὰ γιατί ὄχι καὶ ἀπὸ ἐθνικῆς;— ἡ μουσικὴ αὐτὴ διαφθορὰ (ὡς μού ἐπιτραπῆ ἢ ἔκφρασις) συμπληρώνει ἐπαξίως τὴν ἄλλην ἐκείνην πού κατεργάζονται εἰς βάρος τοῦ λαοῦ, τὸ ἐπιθεωρησιακὸν θέατρον, τὸ μυθιστόρημα, τὸ λαθρόβιον περιοδικόν, τὸ «*ἀκατάλληλον*» διήγημα καὶ ἡ ἀκατάλληλη ἐφημερίδα. Ἡ «*παξιμαδοκλέφτρα*», ἢ «*Κακούργα Πεθερά*», τὸ «*Ξύσον γέρο*», τὸ «*Δάξικο*», ὁ «*Ταμπαχανιώτικος μανές*», ὁ «*Χασικλῆς*», ὁ «*Γκαρλίπ Χετζᾶς*» τὸ «*Γκέλ-γκέλ Μπαρισαλονὺμ*» καὶ πλείστα παρόμοια ἀκατονόμαστα Τουρκόφωνα καὶ Ἀλβανόφωνα κομμάτια, ταπεινά, χυδαῖα καὶ γαιώδη, πού χαμοσέρονον τὴν τέχνην τῶν ἡχῶν στὰ βρωμερότερα ἐπίπεδα τῆς σαρκικῆς μουσικῆς ρυπαρογραφίας—ἴδου τὸ ἄπαντον τῶν μουσικῶν ἀπολαύσεων τοῦ Ἑλληνικοῦ λαοῦ.

Καὶ ὅλα αὐτὰ τὰ «*θλιμμένα ἀπομεινάρια τῆς σλαβιάς καὶ τοῦ χαμοῦ*» μεταφτεύονται καὶ ριζώνουν

ἰδοὺ, κάτω ἀπὸ τὸν διαυγέστατον οὐρανὸν τῆς Ἑλλάδος
χορὸς νὰ μεταγίξουν κἄν τῆ χάρι τῆς «*λαγγαμένης*
Ανατολῆς» τοῦ Ποιητῆ, οὔτε κανένα νοσταλγικὸ της
ἀέλιγγτρο. Γιατὶ μεταφτυεῦθηκαν χωρὶς ἐκλεκτισμὸ κανένα,
ἀπὸ τὰ χειρότερα bas-fonds τῆς Μικρασίας καὶ τοῦ
Πόντου, μοιραίως καὶ τυχαίως, γιὰ νὰ συγκινοῦν πρόσ-
καρα τὰ πλήθη καὶ νὰ ἐξεγείρουν μόνον τὰ ζωώδη τους
ἴστικτα.

Ποῖοι «καλλιτέχναι» καὶ «καλλιτέχνιδες» ἄρα γε
πρατολογήθηκαν, καὶ ἀπὸ ποῦ, γιὰ τὴν ἐπαίσχυντον
αὐτὴν μουσικὴν συγκομιδὴν; Καλλίτερα νὰ μὴ εἰσέλ-
θωμεν σὲ λεπτομερείας.

Ἔτσι βρισκόμεθα μὲ μιὰν ἐπιπολῆς ἐπισκόπησιν

ἐμπρὸς σὲ μιὰν ἀποκαρδιωτικὴ ἀντινομία. Ἐνῶ ἡ Ἑλλη-
νικὴ ἀστικὴ κοινωνία μουσικῶς διαπαιδαγωγεῖται καὶ
προοδεύει σὲ βαθμὸν ὥστε νὰ προκαλῆ τὸν θαυμασμὸν
τῶν ξένων, ὁ Ἑλληνικὸς λαὸς ἀφίνεται ἀδιαπαιδαγώ-
γητος καὶ ἀνεργάτιστος στὴν τύχη του, καὶ σέρνεται
μέσα στὸ ρεῦμα ἐνὸς δυσώδους μουσικοῦ ὄχου... Αὐτὸ
διεπιστώσαμε μὲ μιὰ πρόχειρη ἔρευνα.

Νομίζω ὅτι ἡ «*Μουσικὴ Ζωή*» μέσα στὸ καλλιτε-
χνικὸν πρόγραμμα τῆς, ποὺ ἐπόσεται τόσα γιὰ τὸν αἰσθη-
τικὸ ἐξευγενισμὸ τοῦ τόπου, θὰ μποροῦσε νὰ περιλάβῃ
καὶ μιὰ γενναία προσπάθεια μουσικῆς ἐξυγνίνσεως καὶ
κατευθύνσεως τοῦ Ἑλληνικοῦ λαοῦ.

ΣΟΦΙΑ Κ. ΣΠΑΝΟΥΔΗ

Μουσικὴ Ζωή/Σοφία Σπανούδη-Οκτώβριος 1931